

Наталія В. Бльок (Львівський державний університет
внутрішніх справ, Україна)

Михайло О. Живко (Львівське міське управління
юстиції, Україна)

Олександра М. Живко (Львівське міське управління
ГУМВС України у Львівській області, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В КАДРОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА БЕЗПЕКУ БІЗНЕСУ*

У статті досліджено поняття «інформація», місце інформаційних систем у кадровому менеджменті органів внутрішніх справ (ОВС), їх вплив на забезпечення бізнесу. Проаналізовано функції інформаційних систем і процес роботи з інформацією в ОВС, запровадження в органах внутрішніх справ інформаційних технологій. Обґрунтовано, що інформаційне забезпечення органів внутрішніх справ – це органічна єдність роботи з визначення змісту, обсягів і якості інформації, необхідної для здійснення управління, а також заходів з раціональної організації процесів збирання, систематизації, накопичення й обробки цієї інформації шляхом застосування різноманітних методів, методик і технічних засобів.

Ключові слова: інформація, інформаційні системи, інформаційне забезпечення, органи внутрішніх справ, кадровий менеджмент.

Літ. 20.

Наталія В. Бльок (Львовский государственный
университет внутренних дел, Украина)

Михаил А. Живко (Львовское городское управления
юстиции, Украина)

Александра М. Живко (Львовское городское управление
ГУМВД Украины во Львовской области, Украина)

ІНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ В КАДРОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА БЕЗОПАСНОСТЬ БИЗНЕСА

В статье исследовано понятие «информация», место информационных систем в кадровом менеджменте органов внутренних дел (ОВД), их влияние на обеспечение безопасности бизнеса. Проанализированы функции информационных систем и процесс работы с информацией в ОВД, введение в органах внутренних дел информационных технологий. Обосновано, что информационное обеспечение органов внутренних дел – это органическое единство работы по определению содержания, объёмов и качества информации, необходимой для осуществления управления, а также меры по рациональной организации процессов сбора, систематизации, накопления и обработки этой информации путём применения различных методов, методик и технических средств.

Ключевые слова: информация, информационные системы, информационное обеспечение, органы внутренних дел, кадровый менеджмент.

* статтю підготовлено на основі доповіді на XII-му міжнародному науковому семінарі «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та екології» (1–5 липня 2013 р., оз. Світязь – Київ).

Nataliya V. Blyok (Lviv State Interior University, Ukraine)

Mykhailo O. Zhyvko (Lviv City Department of Justice, Ukraine)

Oleksandra M. Zhyvko (Lviv City Department of Interior Ministry, Ukraine)

INFORMATION SYSTEMS IN HR MANAGEMENT WITHIN INTERIOR AUTHORITIES AND THEIR IMPACT ON BUSINESS SECURITY

The paper examines the concept of "information" and the role of information systems within HR management of interior authorities along with their impact on business security provision. The functions of information systems and the process of working with information at police departments are analyzed as well as the introduction of IT into the operations of interior authorities. It has been determined that information support for interior authorities should combine the work on determining the contents, volumes and quality of information needed for management along with the measures on rational organization of the processes of collecting, systematizing, accumulation and processing of this information applying the variety of methods, techniques and technical means.

Keywords: information; information systems; information support; interior authorities; HR management.

Постановка проблеми. В період стрімкого розвитку технологій та автоматизації не лише виробничих, але й кадрових процесів питання використання інформаційних систем у кадровому менеджменті особливо актуальне. Підрозділи органів внутрішніх справ (ОВС) теж не є винятком, від своєчасності й повноти отримання інформації залежить не лише управління персоналом безпосередньо в системі, але й реагування на злочини, що плануються чи вже скоєні, на забезпечення бізнесу.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. Згідно з чинним законодавством, зокрема, із Законом України «Про інформацію», під інформацією розуміють «документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі» [7]. Інформація в ОВС, залежно від призначення, поділяється на такі групи: 1) відомості про стан злочинності; 2) дані про особовий склад; 3) оперативні дані, що використовуються оперативними підрозділами для профілактики та протидії злочинності; 4) відомості про охорону громадського порядку та умови зовнішнього середовища; 5) дані, що характеризують сили, засоби та матеріально-технічне забезпечення ОВС; 6) відомості про результати діяльності органів внутрішніх справ.

Вивченням питань інформаційного забезпечення займалися такі науковці: В. Бабаскін [10], О. Бандурка [11], С. Жалгунова [11], З. Живко [13; 14], М. Живко [14], М. Ковалів [15], О. Леженіна [16], В. Лисюченко [17], С. Петков [19], О. Фролова [20] та інші. Однак питання впливу інформаційного забезпечення ОВС на безпеку бізнесу науковцями не вивчене.

Метою дослідження. Дослідження поняття «інформація» та інформаційних систем в кадровому менеджменті органів внутрішніх справ, їхнього впливу на забезпечення бізнесу.

Основні результати дослідження. Досліджуючи сутність поняття «інформація» в соціальній сфері, можна стверджувати, що за своїм значенням воно найбільш співзвучне з поняттями «дані», «відомості». Спільними для цих понять є такі характеристики, як імовірність, точність, повнота, первинність, вторинність, корисність, старіння тощо. Після впровадження інформаційних систем і комп'ютеризації діловодства в ОВС, поруч з поняттям «інформація» вживає-

ться поняття «комп'ютерна інформація». Комп'ютерна інформація – це не самі дані, а форма їх представлення у машинному вигляді, сукупність символів, зафіксована у пам'яті комп'ютера або на машинному носії [7]. Враховуючи специфіку діяльності ОВС, слід пам'ятати, що за певних обставин фізичні поля також можуть виступати носіями інформації, зокрема при розгляді справ.

Для систематизації й обробки інформації використовують класифікацію інформації за різними ознаками. За джерелами отримання інформації її поділяють на первинну і вторинну, за формою фіксації – на документальну і не-документальну; за способом передачі – на ручну та механізовану; за способом обробки – на вихідну й оброблену [10, 32–38], за повнотою – на повну та часткову; за ступенем доступу – загальну, службову, таємну та цілком таємну тощо.

Беззаперечним є місце інформації в процесі управління, адже без неї неможливо сформулювати мету управління, дослідити внутрішнє та зовнішнє середовище, оцінити ситуацію, визначити проблеми, поставити завдання, спрогнозувати розвиток подій, сформувати управлінські рішення, довести їх до колективу і проконтролювати виконання [11, 780]. Сфера охорони правопорядку, охоронна діяльність дотичні до формування системи економічної безпеки кожного окремо взятого підприємства. Підприємство залежно від обсягів виробництва, фінансового стану та кількості персоналу може мати власну службу безпеки, користуватися послугами охоронних структур ОВС чи приватних фірм, але в будь-якому випадку буде взаємодіяти з правоохоронними органами, здійснювати обмін інформацією.

Сфера діяльності ОВС щодо забезпечення громадського порядку є надзвичайно динамічною, комплексною і потребує постійного вдосконалення та знаходиться у прямопорційній залежності від інформаційного забезпечення. В правоохоронних структурах, крім інформаційного забезпечення, використовують такі терміни, як інформаційна робота, інформаційна безпека, захист інформації. Спільною властивістю цих понять є необхідність в організуванні (організації). Так, організація інформаційної роботи – це вплив на дану роботу з метою її оптимізації, тобто одержання найбільш ефективного результату при найменших зусиллях і витратах. Інформаційна робота плюс її організація складають поняття інформаційного забезпечення. Інформаційна робота – складова частина інформаційної системи, якій притаманні такі компоненти: люди (персонал), інформація, технічні засоби, методи, процедури збору та перетворення інформації [12, 343].

Інформаційне забезпечення ОВС України слугує всебічній інформаційній підтримці основних напрямів діяльності органів внутрішніх справ, зокрема у боротьбі зі злочинністю, в тому числі й економічною. Основою діяльності підрозділів ОВС є комплекс організаційних, нормативно-правових, фінансових, технічних, програмних та інших заходів, які залежать від повноти й достовірності інформації. Розрізняють загальновідомчі та галузеві інформаційні підсистеми, які складають основу системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ. Система інформаційного забезпечення ОВС сформована за такими принципами: функціонального призначення; нормативно-правової забезпеченості; фактичності даних; доцільності впровадження й експлуатації; нарощення та розвитку [11, 120].

Інформаційні підсистеми як складові частини системи інформаційного забезпечення, призначені для збирання, накопичення, зберігання й обробки інформації певних напрямків обліків й орієнтовані на використання в діяльності багатьох служб, мають загальновідомчий характер і відносяться до загальновідомчих інформаційних підсистем.

Інформаційні підсистеми можуть належати до певного рівня та визначатися принципами територіальності, специфікою використання й обсягом інформації, яка обробляється. Кожен з рівнів має свої особливості, зокрема: 1) перший рівень – центральний, інтегрує інформаційні підсистеми ОВС загальновідомчого значення та галузевих служб МВС України; 2) другий рівень – регіональний, охоплює інформаційні обліки, які є складовими загальновідомчих інформаційних підсистем, і використовуються службами Головного управління Міністерства внутрішніх справ (ГУМВС), Управління Міністерства внутрішніх справ (УМВС), Управління Міністерства внутрішніх справ на транспорті (УМВСТ); 3) третій рівень – територіальний, охоплює інформаційні обліки, що є складовими загальновідомчих інформаційних підсистем і які використовуються в міських, районних та лінійних ОВС, спеціалізованих підрозділах міліції [11].

Як зазначає М. Ковалів, на територіальному рівні управління в міських, районних і лінійних органах формуються банки даних оперативно-розшукового, оперативно-довідкового, адміністративного та статистичного призначення [15, 126–134].

Інформаційна система (ІС) – це організований людиною комплекс збирання, зберігання (накопичення), оброблення, оновлення, пошуку, відображення та видання інформації, яка потрібна для ефективного управління.

Система інформації – це сукупність інформаційних систем органу управління. Компоненти інформаційної системи: інформація (відомості); персонал; організаційні і технічні засоби; процедури та методи роботи з інформацією; зв'язки (джерело, канал, здобувач); носії інформації (паперові, електронні тощо).

На сьогодні існують різні критеріїв для класифікації інформаційних систем. Розглянемо лише два з них:

1) за особливостями обробки інформації інформаційні системи розподіляються на: розрахункові, аналітико-статистичні, інформаційно-пошукові;

2) за класом розв'язуваних завдань: облікові (довідкові, статистичні, наглядові); аналітичні (діагностичні, прогнозуючі, дорадчі); вирішувальні (плануючі, керуючі).

Оптимальної організації інформаційних масивів і баз даних можна досягти лише створенням комплексу взаємозв'язаних інформаційних систем у межах конкретного органу і всієї системи органів. Діяльність зі створення конкретних інформаційних систем залежно від їх призначення та сфери використання може називатися інформаційним забезпеченням планування, контролю, профілактичної роботи тощо.

Зміст інформаційного забезпечення може відноситись до всього процесу управління, до певних його функцій або стадій управлінського циклу, до

діяльності окремих структурних підрозділів або конкретних категорій співробітників [16, 106–108].

Необхідність у створенні інформаційних систем виникає при формуванні нових або ж при видозмінюванні колишніх функцій органу управління, а також тоді, коли названі системи переводяться на більш досконалу технічну базу.

Основними завданнями інформаційної системи є:

- постійне її поповнення необхідною інформацією;
- своєчасне забезпечення її відповідних споживачів достовірними даними;
- збирання, обробка відомостей про стан і результати роботи об'єктів управління для подання цієї інформації у вищі органи;
- аналітична обробка інформації, необхідна для прийняття управлінських рішень.

Функції інформаційних систем можна поділити на підготовчі та основні.

Підготовчі функції включають: фіксацію первинних даних; збирання первинних даних; збереження первинних даних.

Основними функціями є: пошук та обробка інформації; оформлення та розмноження підсумкової інформації; передача підсумкової інформації здобувачам.

Процес роботи з інформацією складається з таких взаємозв'язаних операцій: складання документів; їх копіювання та розмноження; експедиційна обробка; збереження і пошук інформації; арифметична та логічна обробка; її наочне відображення; дистанційна передача. Кожна з цих операцій тією чи іншою мірою передбачає використання технічних засобів (технічні засоби складання документів, технічні засоби копіювання та розмноження документів тощо).

Нормативно-правова основа системи інформаційного забезпечення ОВС України базується на Конституції України [1] та законодавчих актах. Зокрема, на законах України: «Про міліцію» [8]; «Про інформацію» [7]; «Про оперативно-розшукову діяльність» [9]; «Про державну таємницю» [3]; «Про захист інформації в автоматизованих системах» [5]; «Про державну статистику» [2]; «Про дорожній рух» [4]; «Про засади запобігання та протидії корупції» [6] тощо. Одночасно регламентують використання інформації у боротьбі зі злочинністю укази Президента, кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси України, накази та розпорядження МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ України та інші документи.

Тобто нормативно-правове регулювання передбачає використання 3 груп нормативно-правових документів: а) закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; б) накази та розпорядження Міністра внутрішніх справ, рішення колегії міністерства; в) накази керівництва ГУМВС, УМВС, УМВСТ.

Вся інформація в системі правоохоронної діяльності, залежно від режиму доступу, підлягає певному захисту й охороні. Так, В. Лисюченко та П. Ольховик зазначають, що режим захисту інформації встановлюється для відомостей, віднесених до державної таємниці, уповноваженими органами на підставі За-

кону України «Про державну таємницю»; для конфіденційної документованої інформації – власником інформаційних ресурсів на основі чинного законодавства України [17, 128].

Безпека та захист в інформаційних системах має будуватись з урахуванням комплексного підходу до побудови системи захисту, що передбачає об'єднання в єдиний комплекс необхідних заходів і засобів захисту інформації на всіх рівнях системи інформаційного забезпечення.

Система інформаційної безпеки має бути спрямована на запобігання втраті інформації, її перекрученню, несанкціонованого доступу та незаконного її використання під час проектування, впровадження й експлуатацію інформаційних підсистем.

Визначальним в безпеці та захисті системи інформаційного забезпечення є адміністрування інформаційних підсистем, яке запроваджується й контролюється інформаційною службою МВС України.

Безпека інформації забезпечується на технологічних етапах збирання, накопичення, обробки та передачі інформації. Відповідальність за безпеку інформації на відповідних технологічних етапах усіх рівнів інформаційного забезпечення несуть підрозділи, що їх здійснюють.

Організація загальної безпеки інформаційного забезпечення запроваджується та контролюється Центром технічного захисту інформації МВС України, який разом з інформаційною службою визначає та впроваджує відповідні засоби захисту [18, 280].

З метою виконання функцій захисту інформації в інформаційних службах створюються відповідні підрозділи або призначаються відповідальні службовці на всіх рівнях системи інформаційної о забезпечення, які у своїй роботі використовують відповідні накази та інструкції.

Система безпеки та захисту інформації має закладатись ще на етапі розробки технічного завдання на проектування інформаційних підсистем. Всі проекти, що розробляються, в обов'язковому порядку повинні мати розділ «Захист інформації», який, у свою чергу, розробляється відповідно до «Тимчасових рекомендацій щодо розроблення розділу із захисту інформації в технічному завданні на створення автоматизованої системи» [19, 564].

Стрімкий технічний прогрес, удосконалення інформаційних технологій призвели до активного їх використання у протидії злочинності. О. Фролова виділяє такі тенденції розвитку інформаційних систем у правоохоронній сфері: 1) удосконалення форм і методів управління системами інформаційного забезпечення; 2) широке використання ефективних комп'ютерних мереж; 3) застосування спеціалізованих засобів захисту інформації; 4) централізація та інтеграція комп'ютерних банків даних; 5) впровадження новітніх інформаційних технологій для ведення кримінологічних і криміналістичних обліків; 6) налагодження ефективного обміну кримінологічною інформацією на міждержавному рівні [20, 171–176].

Таким чином, найоптимальніші шляхи вирішення завдань інформаційного забезпечення можуть бути досягнуті шляхом:

- удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів;

- інтеграції та систематизації інформаційних обліків ОВС на всіх рівнях;
- розбудови інформаційної мережі;
- впровадження єдиної політики інформаційного забезпечення;
- створення багатоцільових інформаційних підсистем діяльності органів внутрішніх справ;
 - створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки;
 - переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою;
 - поширення мережі комп'ютерних робочих місць користувачів інформаційних підсистем;
 - подальшої комп'ютеризації інформаційних обліків;
 - впровадження сучасних інформаційних технологій.

Висновки. Отже, наявність інформації, своєчасне її отримання, опрацювання та зберігання є гарантом ефективності діяльності ОВС, зокрема, їх протидії злочинності, в тому числі й економічній.

Враховуючи орієнтири нашої країни, одним із яких є побудова демократичної держави, слід чітко оцінювати реальний рівень здатності державних структур виконувати свої завдання відповідно до чинного законодавства України.

Аналізуючи правові норми щодо інформаційного забезпечення кадрового менеджменту в ОВС, наукову літературу [7; 13–20], можна зробити такі висновки: 1) наявність інформації в підрозділах ОВС дозволяє визначити перспективи змін обсягу роботи органів внутрішніх справ; 2) визначити вузькі місця в кадровому менеджменті; 3) зробити висновки про те, на яких ділянках роботи мають бути зосереджені основні зусилля органів внутрішніх справ; 4) визначити регіони, об'єкти й галузі економіки, які вимагають більшого профілактичного впливу; 5) вибрати раціональний розподіл сил і засобів ОВС, обсяги їх використання; 6) виявити корективи, які потрібно вносити у форми і методи їх роботи; 7) інформаційне забезпечення органів внутрішніх справ – це органічна єдність роботи щодо визначення змісту, обсягів, якості інформації, необхідної для здійснення управління, а також заходів з раціональної організації процесів збирання, систематизації, накопичення й обробки цієї інформації шляхом застосування різноманітних методів, методик і технічних засобів; 8) практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про суттєву, а в багатьох випадках пріоритетну роль системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ як ланки, що зумовлює ефективність роботи правоохоронних структур; 9) система інформаційного забезпечення здійснює інформаційну підтримку органів внутрішніх справ у розкритті і запобіганні злочинів, установленні і розшуку злочинців, надає багатоцільову статичну, аналітичну та довідкову інформацію.

Процес запровадження в органах внутрішніх справ інформаційних технологій тільки набирає сили і не є досконалим, однак ті позитивні зміни, що відбуваються останнім часом, та визначені перспективні напрямки допоможуть подолати всі перешкоди в інформаційному забезпеченні діяльності органів внутрішніх справ і підвищити ефективність протидії злочинності. Інформа-

ційні системи в кадровому менеджменті органів внутрішніх справ займають домінуюче місце та використовуються для своєчасного забезпечення достовірною й повною інформацією відповідні структурні підрозділи, допомагають активізувати роботу з виявлення економічних злочинів, протидії рейдерству та відмивання нелегальних коштів, позитивно впливають на забезпечення бізнесу. Залежність інформаційних технологій і процесу забезпечення підприємств, використання інформаційних ресурсів та основ кадрового менеджменту в ОВС ще недостатньо досліджені і потребують подальшого вивчення.

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР // zakon.rada.gov.ua.
2. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 №2614-ХІІ зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
3. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 №3855-ХІІ зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
4. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 №3353-ХІІ зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
5. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 05.07.1994 №81/94-ВР зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
6. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 11.06.2009 №1506-VI зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
7. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 №48 зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
8. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 №565-ХІІ зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
9. Про оперативну-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 №2135-ХІІ зі змінами // zakon.rada.gov.ua.
10. *Бабаскін В.В., Жалгунова С.А.* Проблемні питання інформаційного забезпечення діяльності ОВС // Науковий вісник ЮА МВС.– 2005.– №3. – С. 32–38.
11. *Бандурка О.М.* Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. – Харків, 1998. – 780 с.
12. Державне управління: Навч. посібник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 343 с.
13. *Живко З.Б.* Концептуальні основи управління кадровою безпекою підприємства // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету.– Серія: Економічні науки.– 2013.– №2, Т. 1. – С. 102–110.
14. *Живко З.Б., Малкуш С.В., Живко М.О.* Ризики інформаційної безпеки та її наслідки // Сучасна спеціальна техніка.– 2010.– №1. – С. 21–29.
15. *Ковалів М.В.* Інформаційно-аналітична робота в ОВС // Проблеми інформаційного забезпечення діяльності практичних підрозділів ОВС та впровадження інформаційних технологій в навчальний процес. – Львів, 2004. – С. 126–134.
16. *Леженіна О.І.* Аналіз та напрями розвитку інформаційного забезпечення міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України: організаційно-правовий аспект // Право і безпека.– 2002.– №4. – С. 106–108.
17. *Лисюченко В.П., Ольховик П.В.* Теорія управління органами внутрішніх справ: Навч. посібник. – К.: Паливода А.В., 2004. – 128 с.
18. *Навроцька Н.Г.* Правова статистика: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 280 с.
19. *Петков С.В.* Ефективний менеджмент в органах внутрішніх справ. – Сімферополь: Таврія, 2004. – 564 с.
20. *Фролова О.Г.* Про сучасне інформаційно-методичне забезпечення управління в ОВС // Держава і право.– 2001.– Вип. 13. – С. 171–176.

Стаття надійшла до редакції 23.07.2013.